

ENDRIUKAITIENĖ, Joana
Lietuvos Dokumentacijos Projektas
Lietuviškai
RG-50.473*0116

Šiame pokalbyje, Joana Endriukaitienė, gimus 1929 m. liepos 24 d., Antupyčių kaimo, Rasienių rajono gyventoja, pasakoja apie žydų žudynes Antupyčiuose. Jinai trumpai pakalba apie prieškarinius santykius su žydais ir prisimena kai žydai buvo suvaryti ir sulaikyti Pažvirinčių dvare. Endriukaitienė atskleidžia kad jinai kartu su keliais vaikais matė kaip žydai buvo transportuojami ir sušaudyti prie Antupyčių rūsių. Jinai trumpai diskutuoja vietinių lietuvių kolaboravimą, bet nepateikia išsamiai tikslių detalių apie žudikus.

Dėžė 1, Kasetė 1

[01:] 00:37:15 – [01:] 05:08:22
00:00 – 05:17

Jinai prisistato, gimus 1929 m. liepos 24 d., Antupyčių kaime, Raseinių rajone; pasako kad Antupyčiuose gyveno kai karas prasidėjo, kad žydai negyveno Antupyčiuose, tik miesteliuose – Ugioniuose, Ariogaloje, Betygaloje. Jinai paaiškina kad žydas, vardu **Meieris**, nuomodavo sodybą iš jos tėvų. Jinai pasakoja kaip eidama į mokyklą matydavo Pažvirinčių dvare įsteigtą žydų getą. Jinai patikslina kad nematė žydų, bet matė stovinčią ginkluotą sargybą, kad sargyba buvo uniformuota ir vyrai kalbėjo ir vokiškai ir lietuviškai. Jinai aiškina kad žydai buvo atvežti sunkvežimiuose į Antupyčių kaimą ir sušaudyti. Jinai pasako kad kartu su kitais vaikais, jinai matė kaip sargyba stūmė aukas iš sunkvežimio ir stebėjo kaip sušaudė žydus. Jinai patikslina kad vaikai subėgo į daržinę ir atplėšė lentas, padaryti plyšį per kurį viskas buvo matyti; sako kad atstumas iki rūsių buvo 150-200 metrai.

[01:] 05:08:23 – [01:] 09:43:03
05:18 – 10:02

Jinai pasako kad pati matė tik tai vieną sunkvežimį, bet girdėjo kad buvo du arba trys sunkvežimiai pilni aukų, kad sunkvežimis buvo pastatytas apie 20-50 metrų nuo rūsių. Jinai toliau apibūdina rūsius: rūšiai buvo naudojami bulves laikyti, buvo sušaudymui paruošti, atkasti, ir uždanga buvo nuimta. Pasakoja kaip vaikai subėgo į daržinę, atplėšė lentas, ir žiūrėjo kaip šaudė žydus; atskleidžia kad jinai iš išgąščio nemiegojo kelias naktis, kad jos mama ją barė ir baudė dėl to kad nuėjo pamatyti žudynes. Jinai paaiškina kad po žudynių pas jos senelius atėjo vyras vardu **Minelga**, kuris pranešė kad jį varė su kastuvu užkasti aukas.

[01:] 09:43:04 – [01:] 14:46:23
10:03 – 15:19

Endriukaitienė atkartoja **Minelgos** pasakojimą apie žudynes: aukos buvo sušaudytos ir krito į rūsius, jeigu gyvos aukos bandydavo išlipti iš rūsių, liepdavo jam su kastuvu mušti aukas per galvą. Jinai patikslina kad tie kurie vežė ir stūmė aukas buvo apsirengę melsvai žalsvomis uniformomis, buvo ginkluoti, kalbėjo lietuviškai ir vokiškai; teigia kad jinai nežino kas jie buvo, kad nežino kuriais metais vyko žydų žudynės Antupyčiuose, kad nežino kiek aukų buvo nužudyta. Jinai smulkiau papasakoja apie šaudymą; aiškina kad žydus šaudė grupelėmis, kad žaukos buvo apsirengę, kad girdėjosi šauksmas ir verksmas.

[01:] 14:46:24 – [01:] 19:21:14
15:20 – 20:05

Jinai teigia kad šaudymo vietoje negirdėjo jokių komandų. Apklaustytoja klausia kaip jinai žinojo kad atvežti žmonės buvo žydai; jinai pasako kad girdėjo kalbas kad Pažvirinčio dvare, kur žydai buvo sulaukyti, nebebuvo žydų, ir kad matė kaip mašina atvažiavo keliu iš dvaro pusės. Jinai aiškina kad neprabuvo visą žudynių metų ir nežino kada baigė žudyti žydus, kaip aukas užkasė, ir kada nusikaltėliai išvažiavo. Ji komentuoja kad nusikaltėlių grupėje buvo ir civiliai, be uniformų, kad civiliai neturėjo, arba jinai nematė, skiriamųjų ženklų. Endriukaitienė komentuoja kad nežino tiksliai kiek ilgai vyko žudynės, bet pasako kad girdėjo kad buvo daugiau aukų. Jinai atskleidžia kad žydus šaudė ir civiliai ir uniformuoti vyrai, kad nežino kokius šautuvus naudojo, bet bando paaiškinti; spėja kad šaudančiųjų buvo 5-6 vienoje pusėje, ir nors jų nematė, spėja kad kitoje pusėje rūsių buvo daugiau *[pauzė]*.

[01:] 19:21:15 – [01:] 23:00:10
20:06 – 23:54

Endriukaitienė toliau patikslina savo pergyvenimus po to laiko kai jinai matė žydų žudynes Antupyčiuose. Jinai pasako kad Pažvirinčių dvaras, kuriame buvo suvaryti ir sulaukyti žydai prieš žudynes, buvo nugriautas ir kad jai vėliau neteko aplankyti dvarą. Jinai pripažįsta kad nežino kas buvo su žydų turtu po žudynių; jinai pamena žydų parduotuves Betygaloje ir pasako kad jų nebebuvo. Jinai papasakoja apie žydą kuris atveždavo prekių į kaimus, tiksliai nežino jo likimą.